

POLJOPRIVREDA I PREHRAMBENA INDUSTRIJA

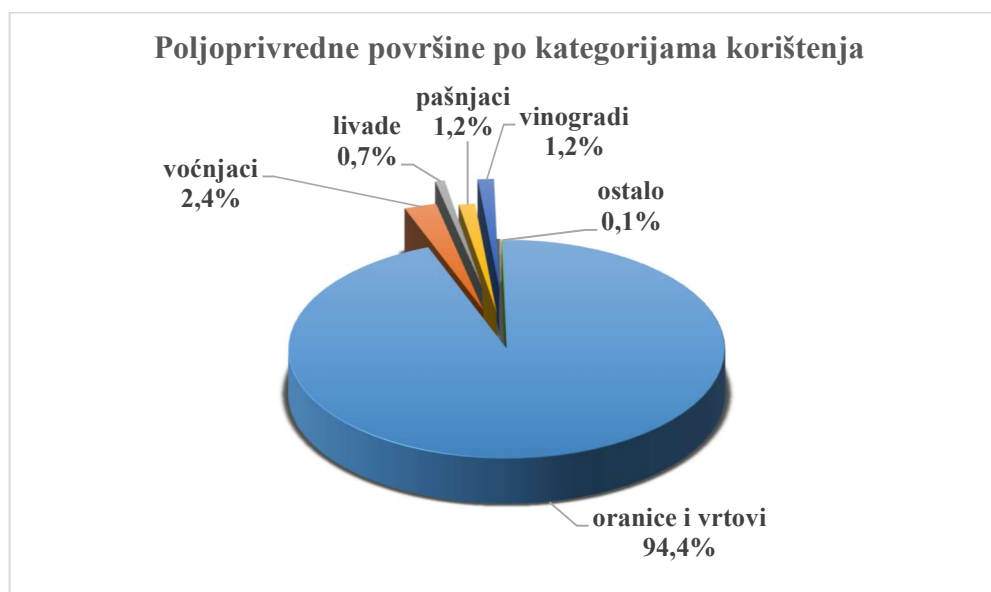
Osječko-baranjska županija sa svojim proizvodnim kapacitetima biljne proizvodnje zauzima jedno od najznačajnijih mjesta među županijama u Republici Hrvatskoj. Resursi biljne proizvodnje jedan su od preduvjeta proizvodnje dovoljnih količina animalnih bjelančevina: mesa, mlijeka i jaja za ishranu stanovništva, zbog čega Županija u svojim stratezijskim dokumentima posebno mjesto daje razvoju poljoprivredne proizvodnje.

Na osnovu dosadašnjih spoznaja o mogućnostima ratarske i stočarske proizvodnje Županija bi mogla proizvoditi znatno veće količine svih poljoprivrednih proizvoda u odnosu na potrebe njezinog stanovništva. Na taj bi način mogli podmiriti ne samo tržišne potrebe Osječko-baranjske županije nego i veći dio tržišta Republike Hrvatske, pa čak i dio Europske Unije.

Područje Osječko-baranjske županije predstavlja jedno od najintenzivnijih područja biljne poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju –APPRRR (Površina obrađenog poljoprivrednog zemljišta u Arkodu na dan 22. rujna 2015. godine) Republika Hrvatska ima 1.124.102,05 ha obrađenih poljoprivrednih površina, a Osječko-baranjska županija 212.095 ha obrađenih poljoprivrednih površina, od toga u sustavu potpora prema podacima APPRRR je 210.051,73 ha.

U ukupno obrađenim poljoprivrednim površinama Osječko-baranjske županije najveći dio imaju oranice i vrtovi kojih ima 94,4%, zatim voćnjaci 2,4%, pašnjaci 1,2%, vinogradi 1,2% i livade 0,7% i ostalo zemljište 0,1%.

Graf 1

Izvor: APPRRR, ARKOD

Uvidom u podatke o strukturi obrađenog poljoprivrednog zemljišta s cjelokupnog područja Osječko-baranjske županije objavljenih u statističkom izvješću APPRRR, razvidno je kako su ukupno obrađene poljoprivredne površina Osječko-baranjske županije 212.095 hektara i sastoje se od:

- Oranica i vrtova	200.226 ha
- Voćnjaka	5.041 ha
- Vinograda	2.600 ha
- Livada	1.393 ha
- Pašnjaka	2.573 ha.

Poljoprivredno gospodarstvo čine sve proizvodne jedinice na kojima se obavlja poljoprivredna djelatnost i kojima upravlja poljoprivrednik, a koje se nalaze na području Republike Hrvatske. Prema članku 2. Zakona o poljoprivredi (NN br. 30/15.) poljoprivrednik je fizička ili pravna osoba ili skupina fizičkih ili pravnih osoba koje obavljaju poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike:

- obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG)
- obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti
- trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti te
- druga pravna osoba.

U Republici Hrvatskoj na dan 31. 12. 2017. godine u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava bilo je upisano ukupno 164.458 poljoprivrednih gospodarstava, od toga 12.479 su s područja Osječko-baranjske županije, što je u odnosu na 2016. godinu kada ih je bilo 12.866 smanjenje za 3%. Prema organizacijskom obliku od toga su 11.765 obiteljska poljoprivredna gospodarstva, 351 obrti, 285 trgovačka društva, 41 zadruga i 37 ostali organizacijski oblici.

Tablica 1. Kategorije poljoprivrednih gospodarstava u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava

	Kategorije upisanih poljoprivrednih gospodarstava u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava	Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija	
		2016.	2017.	2016.	2017.
1.	Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	165.167	159.191	12.188	11.765
2.	Obrt	2.201	2.174	337	351
3.	Trgovačka društva	2.556	2554	283	285
4.	Zadruge	385	347	42	41
5.	Ostali	196	153	36	37
	U k u p n o	170.515	164.458	12.866	12.479

Izvor: APPRRR, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Obrazovna struktura obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava je nepovoljna. Od 11.765 s područja Županije 498 nositelja imaju visoku stručnu spremu, 331 nositelj višu stručnu spremu, 4.345 nositelja imaju srednju stručnu spremu, 2.684 nositelja imaju završenu osnovnu školu, 695 nositelja nema završenu osnovnu školu, a za 3.212 nositelja nema podataka o stručnoj spremi. Također, starosna dob obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava na području Županije nije povoljna: 1.858 nositelja je mlađe od 41 godinu, 858 nositelja je u dobi od 41 do 45 godina, 1.099 nositelja je u dobi od 46 do 50 godina, 3.176 nositelja je u dobi od 51 do 60 godina, 1.225 nositelja je u dobi od 61 do 65 godine, a 3.552 nositelja su preko 65 godina.

Vrijednost otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda u 2017. iznosila je 7,37 milijardi kuna kune. Od toga je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata iznosila 4,7 milijardi kuna ili 63,8%, dok je vrijednost otkupa od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosila 2,68 milijardi kuna ili 36,2%. U usporedbi s 2016. vrijednost otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda bilježi rast za 4,4%, pri čemu je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata porasla za 5,5%, a vrijednost otkupa od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava za 2,5%.

Na rast vrijednosti otkupa i prodaje na godišnjoj razini utjecali su i biljni i stočni proizvodi, što je uglavnom rezultat povećanih cijena otkupljenih i prodanih proizvoda, a manje njihovih količina. Kod biljnih proizvoda najveći udio u strukturi vrijednosti otkupa i prodaje u 2017. imaju žitarice, uljarice, vino i šećerna repa. Na porast vrijednosti utjecale su sve spomenute skupine proizvoda osim žitarica. Iako žitarice bilježe povećanje cijena u 2017. u odnosu na 2016., pad vrijednosti prouzročen je smanjenim količinama otkupa i prodaje. U vrijednosti stočarstva najveći udio čine kravlje mlijeko,

svinje i goveda. Spomenute skupine proizvoda bilježe rast vrijednosti otkupa i prodaje na što je također više uticao rast cijena nego količina.

Tablica 2. Vrijednost otkupljenih o prodanih poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj u 2015. - 2017. godini

	u milijunima kuna		
	2015.	2016.	2017.
Ukupno	6.732	7.057	7.370
Otkup od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	2.604	2.601	2.667
Prodaja iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata	4.127	4.455	4.703

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u strukturi vrijednosti otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda u 2017. žitarice sudjeluju s 15,7%, sirovo kravlje mlijeko s 15,0%, žive svinje s 12,9%, uljano sjemenje s 12,1%, živa goveda s 11,6%, živa perad sa 6,7%, vino sa 6,4%, šećerna repa i sjemenje šećerne repe sa 4,7%, kokošja jaja sa 4,0%, ostalo povrće, svježe, dinje i lubenice s 3,3%, ostalo voće, orasi i slično koštuničavo voće s 1,6%, neprerađeni duhan s 1,4%, krumpir s 1,2%, a ostali proizvodi s 3,6%.

Biljna proizvodnja

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku objavljenim 14. svibnja 2018. godine, u Republici Hrvatskoj najveće smanjenje površine, od gotovo 13% u usporedbi s 2016., bilježe površine pod žitaricama. To je smanjenje od gotovo 68.000 hektara. Smanjene su i površine pod zelenom krmom s oranica i vrtova te svježeg povrća i jagoda.

Najveće povećanje proizvodnje, od 20,2%, u usporedbi s 2016., ostvarila je uljana repica. To je ujedno najveća proizvodnja od 1990. Proizvodnja aromatskoga, začinskoga i ljekovitog bilja povećana je za 43,8%, šećerne repe za 10,8%, a suncokreta za 4,8%. Silažni kukuruz u 2017. ostvario je najveći pad priroda po hektaru, i to za 11.100 kilograma po hektaru u usporedbi s 2016. Smanjen je i prirod po hektaru šećerne repe, i to za 9.200 kilograma po hektaru. Smanjeni su i prirod po hektaru ostalih usjeva, krumpira za 3.800 kilograma, kukuruza za zrno za 2.200 kilograma, djeteline za 2.100 kilograma, graška za suho zrno i bundeve za ishranu stoke za 1.500 kilograma i t.d.

Bobičasto voće u 2017. je ostvarilo najveću proizvodnju, i to 653 tone više u usporedbi s 2016. godinom. Povećana je proizvodnja i ostalog voća i povrća, jabuka za 11.789 tona, rajčice za 10.516, krastavaca i kornišona za 2.775 tona, višanja za 943 tone, graška za svježe zrno za 840 tona, dinja za 664 tone te salate za 309 tona

Proizvodnja pšenica u 2017. smanjena je za gotovo 278.000 tona u usporedbi s 2016. godinom. Također, smanjena je i proizvodnja pojedinih voćnih vrsta i povrća, i to: mandarinki za 33.391 tonu, luka i češnjaka za 7.531 tonu, kupusa za 2.404 tone, maslina za 2.236 tona i kukuruza šećerca za 662 tone

Struktura proljetne i jesenske sjetve u sustavu potpora na području Osječko-baranjske žup.

Proizvodnja žitarica u ukupnoj strukturi ratarske proizvodnje u Osječko-baranjskoj županiji zauzima najznačajnije mjesto i to s čak 52,8% zastupljenosti, dok su uljarice zastupljene s 27,7%, a šećerna repa sa 4,2%. Odnosi u strukturi sjetve i plodoreda ovise o više čimbenika među kojima je najvažniji cijena robe na tržištu, mogućnost otkupa i skladištenja te rokovi plaćanja i preduvjeti ostvarivanja i pravila tzv. Zelenoga plaćanja. Usporedbom podataka 2016. i 2017. godine razvidno je povećanje zasijanih površina pod sojom i uljanom repicom, te smanjenje površina koje su zasijane pšenicom. Također povećan je interes za proizvodnjom šećerne repe i to za oko 2.000 ha.

Odnos proljetne sjetve prema jesenskoj je takav da je proljetna sjetva zastupljena sa 62%, od ukupnih površina u proizvodnoj godini. Odstupanja koja se događaju u pojedinim godinama nisu značajna, ali na njih najviše utječe tržište odnosno potražnja za pojedinim kulturama ili tržišni viškovi koji isto tako utječu da se te kulture ne siju iduće godine. Jedan od važnih čimbenika je i pojava elementarnih nepogoda, poput suše ili prekomjernih padalina, koje su u zadnje vrijeme postale sve učestalije. Njihova pojava značajno utječe na ostvarivanje prinosa, a samim tim i na zasnivanje proizvodnje u sljedećoj godini.

Tablica 3. Prikaz strukture proljetne i jesenske sjetve u sustavu potpora na području Osječko-baranjske županije

Redni broj	Kulture	2016. godina	2017. godina
		ha	ha
1.	Kukuruz	46.179	52.380
2.	Šećerna repa	6.922	8.896
3.	Suncokret	22.181	21.384
4.	Soja	14.546	16.876
5.	Zob (jara)	1.166	1.272
6.	Ječam (jari)	897	817
7.	Krmno bilje	15.695	15.719
8.	OSTALO (voće, vinova loza, duhan, povrće idr.)	19.354	17.797
UKUPNO proljetne kulture		126.940	137.835
1.	Pšenica (ozima)	52.205	36.960
2.	Ječam (ozimi)	13.155	13.987
3.	Triticalle (ozimi)	2.893	2.467
4.	Zob (ozima)	1.290	1.229
5.	Uljana repica	13.131	17.881
6.	Raž (ozima)	378	493
UKUPNO jesenske kulture		83.052	73.017
SVEUKUPNO (proljetne i jesenske kulture)		209.992	210.052

Izvor: APPRRR, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ukupna vrijednost otkupljenih, a prodanih poljoprivrednih proizvoda u biljnoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj u 2017. godini iznosila je 3.601.937.334 kuna, a uvoz proizvoda biljne proizvodnje i prateće industrije u 2017. godine u Hrvatsku iznosio je 1.776.431.738 eura, izvoz je iznosio 1.336.323.370 eura, te se negativni saldo u odnosu na 2016. godinu povećao za 37 milijuna eura i iznosi 440.108.368 eura.

Žetva i otkup pšenice roda 2017.

Žetva pšenice u 2017. godini počela je u drugoj polovici lipnja, a završila je oko 15. srpnja. Prinos pšenice iznosio je prosječno 6,50 t/ha, vlaga je bila manja od 12%, primjese do 5%, a hektolitarska masa u od 79 do 80 kg/hl. U tablici 4. prikazana je procjena proizvodnje pšenice, ječma, zobi i uljane repice u 2017. godini.

Tablica 4: Proizvodnje pšenice, ječma, zobi i uljane repice u 2017. godini

KULTURA	Žetvena površina (hektara)	Prinos (t/ha)	Proizvodnja (tona)
Pšenica	40.000	6,50	260.000
Ječam ozimi	14.000	5,50	77.000
Zob ozima	1.250	4,50	5.625
Uljana repica	17.881	3,00	53.643

Izvor i obrada podataka: Županijska komora Osijek, Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

U tablici 5 prikazan je za pšenicu, ječam, zob i uljanu repicu usporedni pregled žetvenih površina, prinosa i proizvodnje za razdoblje od 2011. do 2017. godine.

Tablica 5: Usporedni pregled žetvenih površina, prinosa i proizvodnje za razdoblje od 2011. do 2017. godine.

KULTURA	Žetvene površine u ha, prinosi ha/t i proizvodnja u tonama	godina						
		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Pšenica	Žetvene površine	45.000	55.000	60.000	50.000	48.000	50.000	40.000
	Prinos	5,50	5,00	5,00	4,50	6,00	6,00	6,50
	Proizvedeno	247.500	275.000	300.000	225.000	288.000	300.000	260.000
Ječam	Žetvene površine	8.000	10.000	10.000	10.000	10.000	12.000	14.000
	Prinos	5,00	4,50	4,50	4,50	5,0	5,00	5,50
	Proizvedeno	40.000	45.000	45.000	45.000	50.000	60.000	77.000
Zob	Žetvene površine	2.000	2.000	1.500	1.000	1.000	1.000	1.250
	Prinos	3,50	3,50	3,50	3,50	4,00	4,50	4,50
	Proizvedeno	7.000	7.000	5.250	3.500	4.000	4.500	5.625
Uljana repica	Žetvene površine	3.000	3.000	2.500	5.000	3.800	4.000	17.881
	Prinos	2,70	2,50	2,60	3,00	3,0	3,00	3,00
	Proizvedeno	8.100	7.500	6.500	15.000	11.400	12.000	53.643

Izvor podataka: Županijska komora Osijek, Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Otkup pšenice na području Osječko-baranjske županije roda 2017. godine

Na području Osječko-baranjske županije žetva pšenice je obavljena na ukupnoj površini od 40.000 hektara, a požeto je ukupno 260.000 tona pšenice uz prosječni prinos od 6,50 t/ha, hektolitarsku težinu od 79 do 80 kg/hl, primjese do 5% i vlagu manju od 12,5%.

Otkup pšenice roda 2017. godine obavljan je sukladno donesenom Pravilniku o parametrima kvalitete i kvalitativnim klasama pšenice u otkupu pšenice roda 2017. godine, tako da je većina proizvođača na tržištu za otkupljenu pšenicu dobila od 1,00 do 1,05 kn/kg, a što odgovara II. i III. kvalitativnoj klasi. U tablici 6 prikazani su parametri kvalitete i kvalitativne klase pšenice u otkupu pšenice roda 2017. godine.

Tablica 6: Parametri kvalitete i kvalitativne klase pšenice u otkupu pšenice roda 2017. godine

Parametri kvalitete	Kvalitativne klase pšenice				
	Premium	I. klasa	II. klasa	III. klasa	IV. klasa
Proteini (%)	>15	13,5-14,99	12,00-13,49	10,5-11,99	<10,49
Hektolitar (kg/hl)	80	78	78	74	<74
Vlaga (%)	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
Primjese (crna) (%)	najviše 2	najviše 2	najviše 2	najviše 2	najviše 2
Ukupna primjesa (%)	najviše 5	najviše 5	najviše 5	najviše 5	najviše 5

Izvor podataka: Pravilnik o parametrima kvalitete i kvalitativnim klasama pšenice u otkupu pšenice roda 2017. godine („Narodne novine“ broj 64/2017.)

Na otkupnim mjestima u Slavoniji i Baranji, pšenica se razvrstavala prema udjelu proteina u skladu s Pravilnikom o parametrima kvalitete i kvalitativnim klasama pšenice u otkupu pšenice roda 2017. godine.

Kontrolna kuća Inspecto d.o.o. tijekom otkupa pšenice roda 2017. godine izvršila je pregled ukupno oko 240.000 tona pšenice. Prema rezultatima analiza Inspecta d.o.o. žetve pšenice roda 2017. godine prosječni udio vlage iznosio je 12,21%, a prosječni hektolitar iznosio je 80,39 kg/hl, a ukupna primjesa iznosila je 4,58 %. Prosječna vrijednost proteina iznosila je 11,75 %.

Berba kasnih usjeva roda 2017. godine

Na poljoprivrednim površinama Osječko-baranjske županije berba kasnih usjeva prema podacima APPRR - AGRONET obavljena je na 130.868 ha. U strukturi jesenske berbe prevladavao je kukuruz na 52.380 ha ili na 40% površina, suncokret je požnjeven s 21.384 ha (16%), soja 16.876 ha (14.%), krmno bilje 15.718 ha (12%), šećerna repa 8.896 ha (6,8%) dok su ostale kulture požnjene s 15.500 ha ili 11,2 %.

U berbi kasnih usjeva 2017. godine ostvareni su sljedeći prinosi prikazani u tablici 7:

Tablica 7: Prinosi kasnih usjeva roda 2017. godine

Kultura	Zasijane površine (ha)	Prosječni prinos (t/ha)	Ukupno tona
Kukuruz merkantilni	52.380	8,00	419.040,00
Šećerna repa	8.896	50,00	448.000,00
Suncokret	21.384	2,8	59.875,20
Soja	16.876	3,0	50.628,00

Izvor podataka: Županijska komora Osijek, Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Uz prosječan prinos 8,0 t/ha ostvarena je proizvodnja od 419.040,00 tona kukuruza, uz prinos od 50,0 t/ha proizvedeno je 448.000 tona šećerne repe, uz prinos od 2,8 t/ha proizvedeno je 59.875,20 tona suncokreta i uz prinos od 3,0 t/ha proizvedeno je 50.628 tona soje.

Jesenska sjetva 2017. godine za ozime kulture u Osječko-baranjskoj županiji

Tablica 8: Kulture i površine u jesenskoj sjetvi 2017. godine

KULTURA	Zasijano ha
Pšenica	53.280

Ječam	16.800
Zob	1.200
Ostale ozime žitarice	700
Uljana repica	20.000
UKUPNO	91.980

Izvor podataka: Županijska komora Osijek, Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Prema priopćenju Državnog zavoda za statistiku od 23. veljače 2018. godine površina zasijana žitaricama u jesenskoj sjetvi u 2017. povećala se u usporedbi s površinom zasijanom u 2016. godini za 44%, uljanom repicom za 23%, ječmom i zobi za 20%. Na poljoprivrednim površinama Osječko-baranjske županije jesenska sjetva najvažnijih kultura obavljena je na površini od 91.980 ha. Pšenicom je zasijano 53.280 ha, ječmom 16.800 ha, a uljanom repicom 20.000 ha.

Očekivana proizvodnja važnijih ozimih kultura na poljima Osječko-baranjske županije

Obzirom na procjenu zasijanih površina u jesenskoj sjetvi 2017. godine na području Osječko-baranjske županije, može se očekivati sljedeća proizvodnja važnijih ozimih kultura pod pretpostavkom da će sljedeća vegetativna godina biti klimatsko edafski prosječna, uz primjenu potrebnih agrotehničkih mjera.

Tablica 9: Očekivana proizvodnja ozimih usjeva

KULTURA	Sjetvena površina (ha)	Očekivani prinos t/ha	Očekivana ukupna proizvodnja u tonama
Pšenica	53.280	6,0	319.680
Ječam.	16.800	5,5	92.400
Zob	1.200	4,0	4.800
Uljana repica	20.000	3,0	60.000

Izvor podataka: Županijska komora Osijek, Odsjek za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Uz planirani prinos od 6,0 t/ha planira se proizvesti 319.680 tona zrna pšenice. Osim pšenice koja je najviše zastupljena, na zasijanim površinama planira se proizvesti 60.000 tona uljane repice, 92.400 tona ječma i 4.800 tona zobi.

Proljetna sjetva 2018. godine na površinama Osječko-baranjske županije

Sjetva pripada među najvažnije agrotehničke mjere u biljnoj proizvodnji. Greške koje se naprave u sjetvi su nenadoknadive i kasnije se ne mogu ispraviti. Prilikom sjetve treba obratiti pozornost na izbor sorte, kvalitetu sjemena, vrijeme, način i dubinu sjetve, količinu sjemena za sjetvu i sklop.

Pregled procjene proljetne sjetve po kulturama

Tablica 10: Struktura proljetne sjetve po kulturama u 2018. godini

Kultura	Zasijano(ha)	% u sjetvi
Kukuruz	60.000	54,0
Šećerna repa	10.000	9,0
Soja	20.000	18,0
Suncokret	15.000	13,5
Jare žitarice	2.000	1,8
Povrće	1.500	1,4
Ostale kulture	2.0	1,8
Krmno bilje novo	500	0,5
UKUPNO	111.000	100

Kako je vidljivo iz tablice 10 procjenjuje se da je proljetna sjetva obavljena na 111.000 ha. U strukturi proljetne sjetve i dalje najviše učešća ima kukuruz merkantilni s 54%, zatim soja s 18%, šećerna repa s 9%, te suncokret s 13,5%.

Voćarstvo i vinogradarstvo

Pod višegodišnjim nasadima voća u intenzivnoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije, prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ukupno je 5.001,72 ha što je u odnosu na 2016. godinu povećanje od 277 ha. Povećan je interes za sadnjom aronije, lijeske i oraha. Najzastupljenija voćna vrsta na području Županije je orah (1.037 ha), višnja (825 ha), jabuka (782), lijeska (718 ha), šljiva (566 ha) i ostalo voće.

U Osječko-baranjskoj županiji obzirom na klimu i tlo postoje optimalni uvjeti za proizvodnju voća i grožđa. Budući da je proizvodnja voća i grožđa znatno profitabilnija u odnosu na ratarsku proizvodnju te da još uvijek prevladava usitnjenost seljačkih gospodarstava s malim poljoprivrednim površinama nedostatnim za profitabilnu ratarsku proizvodnju, nameće se potreba za povećanjem površina zasađenih voćnjacima i vinogradima. Uz navedeno Republika Hrvatska ima veoma povoljne prirodne uvjete te dugu tradiciju za gajenje dugogodišnjih nasada (voćnjaka i vinograda). Raznolikost prirodnih čimbenika, autohtonost pojedinih vrsta i sorata, posebno sorata vinove loze, čine ovu proizvodnju posebnom i prepoznatljivom te u svijetu moguće konkurentnom. Na žalost, zbog niza različitih čimbenika površine zasađene voćnjacima i vinogradima ne zadovoljavaju potrebe Republike Hrvatske za proizvodnjom voća i grožđa. Nedostatak površina zasađenih voćnjacima i vinogradima te time nedovoljna proizvodnja voća i grožđa rezultira sve većim uvozom dok je izvoz gotovo izostao, posebno na tržištu zapadno europskih zemalja. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku ukupna vrijednost otkupljenog, a prodanog voća u Republici Hrvatskoj u 2017. godini iznosila je 116.495.269 kuna, a uvoz svježeg i suhog voća u 2017. godini (ne uzimajući u obzir agrume i banane) u Hrvatsku iznosio je 73.468.371, izvoz je iznosio 20.747.827 eura, te negativna razlika iznosi 52.720.544 eura

U Republici Hrvatskoj prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (Vinski registar za 2017. godinu) ukupno je prijavljeno 19.671 ha vinograda, od toga na područje Županije otpada 11,8 % odnosno 2.326 ha. Vinogradarskom proizvodnjom na području Županije bavi se 655 poljoprivrednih gospodarstava od čega je 620 obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, 21 trgovačko društvo, 11 obrta i tri ostali oblici. Ukupna prijavljena proizvodnja iznosila je 17.399,81 tona i 115.425,45 hl vina. Po kvaliteti vina 93,5% odnosi se na kvalitetno vino, 3,8% vrhunsko vino i 2,7% ostalo vino.

Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja ima važnu ulogu u poljoprivrednoj djelatnosti Republike Hrvatske s udjelom od oko 36% vrijednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje. U strukturi stočarske proizvodnje najvažniju ulogu imaju govedarstvo, svinjogojstvo, peradarstvo te ovčarstvo i kozarstvo. Posljednjih godina bilježi se intenzivan proces restrukturiranja u stočarskom sektoru, pri čemu se ova proizvodnja već dulje razdoblje nalazi u nepovoljnim tržišnim uvjetima. Proizvodnja mlijeka predstavlja osnovicu govedarske proizvodnje, na koju je najvećim dijelom naslonjena proizvodnja goveđeg mesa.

Govedarska proizvodnja

Govedarska proizvodnja najznačajnija je grana stočarstva i jedna je od najvažnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje. Osim što se u sustavu govedarske proizvodnje osiguravaju značajni proizvodi (mlijeko i meso) njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom. Uz to što su goveda veliki potrošači ratarskih proizvoda oni u značajnoj mjeri doprinose prirodnom povećanju plodnosti tla. Govedarska proizvodnja (goveda živa i proizvodnja sirovog kravljeg

mlijeka) čini 26,6% vrijednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje i oko 52% vrijednosti stočarstva (u izračunu postotka vrijednosti pojedine proizvodnje u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku, Godišnji otkup i prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2017. godini).

Kako bi govedarska proizvodnja postala konkurentna na otvorenom tržištu i u cijelosti zadovoljila domaće potrebe za mlijekom i mesom nužno je u govedarstvu uspostaviti nove proizvodne sustave koji će se svojom veličinom proizvodne jedinice, razinom proizvodnje te primjenom tehnološkog procesa moći nositi s proizvodnim sustavima drugih razvijenih stočarskih zemalja. Proces smanjivanja proizvodnih kapaciteta u govedarstvu otvara naglašeniju proizvodnu specijalizaciju proizvođača i to na proizvodnju mlijeka i tov junadi.

Tablica 11: Brojno stanje goveda u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj za 2013. – 2017. godinu

Godina	Goveda			Krave		
	RH	OBŽ	OBŽ/RH %	RH	OBŽ	OBŽ/RH %
2013.	470.329	80.050	17,02	180.946	25.699	14,20
2014	462.568	82.145	17,76	178.827	26.519	14,83
2015.	472.299	87.867	18,6	174.805	26.238	15,00
2016.	462.361	84.258	18,22	167.628	24.528	14,6
2017	466.215	86.292	18,51	160.560	23.500	14,6

Izvor: Godišnje izvješće za 2013. - 2017 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Tablica 12: Pregled otkupljenih količina mlijeka (kg)

Godina	R. Hrvatska	Osječko-baranjska županija	% udio OBŽ u otkupu mlijeka
2009.	675.246.913	140.770.481	20,8
2010.	623.881.162	135.008.408	21,6
2011.	626.407.108	148.570.280	23,7
2012.	602.364.638	158.276.650	26,3
2013.	503.851.844	124.108.922	24,6
2014.	522.694.451	141.031.854	27,0
2015.	513.406.175	148.930.366	29,0
2016.	489.645.699	146.861.750	30,0
2017.	476.773.218	142.859.149	30,0

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2017. godinu, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj u 2017. u odnosu na 2016. godinu smanjena je za oko 2,7%, a u Osječko-baranjskoj županiji za oko 2,8%. U 2016. godini, na području Županije otkupljeno je 142.859.149 kilograma što čini 30% ukupno otkupljenih količina mlijeka. Uzimajući u obzir činjenicu kako Županija raspolaže velikom proizvodnom bazom za proizvodnju biljne hrane i mogućnost proizvodnje kvalitetne krme, postoji značajni prostor za daljnje povećanje proizvodnje mlijeka. Godišnje potrebe za govedarskim proizvodima u Republici Hrvatskoj su: 1,2 milijarde litara mlijeka, što predviđa potrošnju 260 litara po stanovniku, te 68.150 tona goveđeg mesa što pretpostavlja potrošnju 14 kilograma po stanovniku. Tijekom 2017. godine otkupljeno je 476.773.218 kg mlijeka od strane 34 mljekara i 10 registriranih malih obiteljskih sirana koje prerađuju mlijeko proizvedeno na vlastitom gospodarstvu. Mlijeko je otkupljeno od 7.026 hrvatskih seoskih gospodarstva i velikih farmi proizvođača mlijeka.

Tablica 13: Pregled broja isporučitelja kravljeg mlijeka

Godina	Broj isporučitelja u RH	Broj isporučitelja OBŽ	Udio u ukupnom broju isporučitelja
--------	-------------------------	------------------------	------------------------------------

2008.	27.449	1.675	6,1
2009.	23.690	1.590	6,6
2010.	19.937	1.367	6,9
2011.	17.366	1.214	7,0
2012.	14.874	1.077	7,2
2013.	12.639	917	7,3
2014.	11.092	729	6,6
2015.	9.948	643	6,5
2016.	8.376	566	6,7
2017.	7.026	496	7,0

Izvor: Godišnje izvješće za 2009.-2017 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Od ukupno 496 proizvođača mlijeka s područja Osječko-baranjske županije u 2017. godini 336 proizvođača koji proizvode do 50.000 kilograma mlijeka godišnje, isporučili su 5.996.394 kilograma (4,2%), a 160 proizvođača isporučili su 136.862.755 (95,8%) kilograma mlijeka. Dugogodišnji trend pada isporučitelja i broja krava, uglavnom kombiniranih pasmina, na obiteljskim gospodarstvima orijentiranim na proizvodnju mlijeka, a koja dominiraju u strukturi govedarskih farmi, kao posljedica intenzivnog restrukturiranja sektora, rezultira nedostatnim brojem teladi za tov koji se nadomješta uvozom, a što može uzrokovati nestabilnost tova junadi.

Tablica 14: Pregled proizvođača mlijeka prema proizvodnji u 2014. - 2017. godini

	Do 50.000 kg		Preko 50.000 kg	
	Broj proizvođača	Isporučena količina	Broj proizvođača	Isporučena količina
2014.	538	8.496.370	191	132.535.484
	74%	6%	26%	94%
2015.	458	7.586.597	185	141.343.769
	71%	5,1%	29	94,9%
2016.	399	7.078.922	167	139.782.828
	70%	4,8%	30%	95,2%
2017.	336	5.996.394	160	136.862.755
	68%	4,2%	32%	95,8%

Izvor: Godišnje izvješće za, 2014. - 2017 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu Osječko-baranjske županije

Problematika u govedarskoj proizvodnji

Problematika u govedarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije je višestruka. Niža razina proizvodnje mlijeka po grlu u odnosu na ostale zemlje EU ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uvjetima otvorenog tržišta, pa je Republika Hrvatska i dalje prisiljena uvoziti mlijeko i meso da bi zadovoljila vlastite potrebe. Nadalje problemi su legalizacija proizvodnih objekata u stočarskoj proizvodnji, prezaduženost proizvođača, nedostatak domaćeg tovnog materijala, spora provedba programa raspolaganja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske te neinformiranost o uvjetima, načinu proizvodnje i poticanja poljoprivrednih proizvođača ulaskom Hrvatske u EU.

Osim navedenog, ima i drugih čimbenika koji znakovito utječu na sadašnje stanje i trendove u govedarskoj proizvodnji. To je visoka cijena kapitala i inputa, kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Posebno je naglašen problem cjenovnih odnosa u otkupu sirovina. Naime, u zemljama članicama EU veliki broj klaonica i mljekara u suvlasništvu je i proizvođača sirovine, što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene. U Hrvatskoj cijenu mlijeka mljekare formiraju sa svakim proizvođačem pojedinačno, s tim da se za utvrđivanje cijene podaci o kvaliteti mlijeka koriste od Središnjeg laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima (sadržaj bjelačevina, mlječne masti, broja mikroorganizama i

somatskih stanica, prisutnost rezuida). Način formiranja cijene i sam njen iznos za standard kilograma predstavlja poslovnu tajnu.

Mljekarski sektor suočava se s ozbiljnim problemima. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju došlo je do naglog porasta uvoza gotovih mliječnih proizvoda, a situacija je dodatno otežana uvođenjem ruskog embarga i ukidanjem mliječnih kvota u EU. Sektor mlijeka suočava se s tržišnim poremećajem zbog neravnoteže između ponude i potražnje na svjetskoj razini, gdje ulogu ima produženje ruske zabrane uvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda podrijetlom iz Unije do kraja 2017. Posebno su pogođeni mali poljoprivrednici, čime se ugrožavaju društvene strukture u ruralnim područjima.

Radi daljnjih poremećaja u sektoru mlijeka Europska Komisija donijela je 8. rujana 2016. godine Delegiranu uredbu 2016/1613 o pružanju iznimne potpore za prilagodbu proizvođačima mlijeka i poljoprivrednicima u drugim sektorima stočarstva. Državama članicama stavljena je na raspolaganje potpora Unije u ukupnom iznosu od 350.000.000 EUR kako bi se proizvođačima mlijeka i/ili poljoprivrednicima u sektorima goveđeg i telećeg mesa te svinjskog, ovčjeg i kozjeg mesa („poljoprivrednici u drugim sektorima stočarstva”) pružila iznimna potpora za prilagodbu. Od tog iznosa 1.517.133 EUR-a dobila je Hrvatska s tim da isti iznos za istu namjenu mora osigurati u svom proračunu, a što je Hrvatska i osigurala. Ukupni iznos od 22.707.839,90 kuna isplaćen je posjednicima krava u maksimalnom iznosu od 300,00 kn/grlo u travnju 2017. godine.

Ministarstvo poljoprivrede 28. travnja 2017. godine donijelo je Odluku za isplatu naknade posjednicima životinja zbog pada mliječnosti uslijed cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože, koja je u Republici Hrvatskoj provedeno u razdoblju od kolovoza do studenog 2016. godine, sukladno Provedbenoj odluci Komisije (EU) 2016/2009 od 15. studenoga 2016. o odobravanju programa cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože koje podnose države članice i Provedbenoj Odluci Komisije (EU) 2016/2008 od 15. studenoga 2016. o mjerama nadzora zdravlja životinja u pogledu bolesti kvrgave kože u određenim državama članicama. Naknada za pad mliječnosti kod životinja uslijed njihovog cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože dala se posjednicima životinja koji su u sustavu kontrole kvalitete mlijeka u Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji, a koji su isporučili mlijeko otkupljivačima u zadnjem referentnom mjesecu prije cijepljenja, odnosno srpnju 2016. godine, u ukupnom iznosu od 19.113.498,60 kuna za 7.248 posjednika životinja.

Svinjogojska proizvodnja

Važnost svinjogojstva u stočarskoj proizvodnji i ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske proizlazi iz njegove ekonomske i biološke važnosti. Svinjogojska proizvodnja je najvažniji izvor mesa za opskrbu domaćeg tržišta, svinjogojstvo ima veliku ulogu u oplemenjivanju ratarskih proizvoda, a utječe i na razvoj drugih grana gospodarstva: prerada mesa, proizvodnja stočne hrane, građevinarstvo itd. U svinjogojskoj proizvodnji je zbog brzog obrta životinja relativno brz povrat uloženi sredstava. Biološka važnost svinjogojstva proizlazi iz mogućnosti vrlo dobrog iskorištavanja žitarica, uljarica, ali i nekih nusproizvoda koji nastaju u prehrambenoj industriji.

Sadašnja svinjogojska proizvodnja, procjenjuje se, zadovoljava 2/3 hrvatskih potreba. Svinjogojstvo u vrijednosti stočarske proizvodnje sudjeluje s 25%, dok je u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 12,8%, a čini najvažniju proizvodnju mesa u Hrvatskoj.

Tablica 15: Broj krmača u Republici Hrvatskoj

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Krmače	135.000	136.000	109.000	98.000	106.000	99.000	96.000	100.000	102.000

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Hrvatska, iako ima prirodne, agroekološke prednosti za razvitak stočarstva, a u tome i svinjogojstva, ne pokriva potrebe prehrane pučanstva (kao i turističke potrošnje) pa razliku podmiruje uvozom. Hrvatska proizvodnja svinjskog mesa, uz potrošnju od oko 24 kg svinjskog mesa, u čemu 15 kg svježeg mesa, nije samodostatna. U 2017. godini u Hrvatsku je uvezeno svinjskog mesa u vrijednosti 197,5 milijuna eura, a izvezeno u istom razdoblju svinjskog mesa u vrijednosti 18,9 milijuna eura.

Brojno stanje svinja u Republici Hrvatskoj nije zadovoljavajuće, odraz je nestabilnosti tržišne situacije, odnosno promjenjivosti ponude i potražnje bez ugovaranja proizvodnje. Veliku nestabilnost svinjskog tržišta u Republici Hrvatskoj izaziva i nekontroliran uvoz svinjskog mesa koji za posljedicu ima stagnaciju ili potpuni prestanak proizvodnje u manjim proizvodnim jedinicama.

Tablica 16: Broj klasiranih svinjskih trupova od 2011. do 2017. godine

Godina	Ukupno	Republika Hrvatska	Uvoz
2011.	1.253.660	1.050.676	202.984
2012.	1.208.214	1.024.602	183.612
2013.	1.102.868	981.468	121.400
2014.	976.705	806.645	170.060
2015.	1.088.640	837.652	250.988
2016.	1.127.063	892.044	235.017
2017.	1.000.463	816.546	183.917

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2017. godinu

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj OBŽ

Problematika u svinjogojstvu

Uzroke nepovoljnog stanja svinjogojstva, treba tražiti u zaostaloj tehnologiji proizvodnje (niska plodnost krmača i visoki postotak uginuća uzrokovano neadekvatnim proizvodnim uvjetima te klanjem velikog broja odojaka), uz posljedicu nedovoljne i nekvalitetne proizvodnje tovljenika. Od ekonomskih razloga, jedan od značajnih je niska koncentracija proizvodnih jedinica. Nedovoljan je (i dio je nezadovoljavajuće kakvoće) broj krmača čistih pasmina, na kojima bi se trebao temeljiti genetski napredak u svinjogojstvu i brzo ostvarenje visoke i ekonomične proizvodnje za podmirenje domaćih potreba.

Unatoč mogućnostima u proizvodnji svinja koje ima Hrvatska, ona je jedan od najvećih uvoznika svinjetine u Europi. Jedan od razloga ovakvog stanja u svinjogojstvu je i svakako prezaduženost poljoprivrednih proizvođača, neriješeno pitanje poljoprivrednog zemljišta, visoka cijena kapitala i imputa (osobito stočna hrana), kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Naime u zemljama članicama EU veliki broj klaonica u suvlasništvu je i proizvođača svinja, a što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene. Osim toga proizvođači svinja u EU povlače značajna sredstva kroz programe ruralnog razvoja, te na taj način oni mogu po niskim cijenama plasirati svoju proizvodnju. Radi nepovoljnog stanja u svinjogojstvu, neophodno je donošenje mjera kojima će se svinjogojstvo kvantitativno i kvalitativno unaprijediti, a one trebaju sadržavati:

1. Proizvodno potrošnu bilancu u svinjogojstvu Hrvatske
2. Mjere za povećanje tržišne konkurentnosti
3. Mjere za suzbijanje sivog tržišta
4. Tržni red u svinjogojstvu
5. Mjere za stabiliziranje tržišta u svinjogojstvu

Ovčarska proizvodnja

Brojno stanje ovaca u Republici Hrvatskoj je u stalnom porastu. Ovčarska se proizvodnja većinom odvija na ekstenzivnom poljoprivrednom području uz uspostavu intenzivnih proizvodnih jedinica.

Tablica 17: Ukupan broj posjednika i ovaca upisanih u Jedinstveni registar ovaca u 2017. godini

Broj posjednika		Broj ovaca	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
19.500	921	648.818	40.985

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2017. godinu Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije.

Kozarska proizvodnja

Do nedavno ekstenzivan sustav proizvodnje se mijenja u novije doba uvođenjem intenzivne proizvodnje mesa i mlijeka. Ova proizvodnja (zajedno s ovčarstvom) predstavlja alternativne sustave, koji će biti važni u prilagodbi proizvodnje uvjetima EU, zbog njegove manje konkurencije. Za kozarsku proizvodnju u Republici Hrvatskoj može se reći da ima iste osobine kao i ovčarska proizvodnja.

Tablica 18: Ukupan broj posjednika i koza upisanih u Jedinstveni registar koza u 2017. godini

Broj posjednika		Broj koza	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
5.443	322	78.759	1812

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2017. godinu Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije.

U pogledu postojećih ograničenja u kozarstvu, ona su slična stanju ovčarstva, kao što je ne postojanje rajonizacije uzgojnih područja, u prosjeku nedovoljna educiranost uzgajivača-kozara, nerazvijeno tržište proizvoda i nepostojanje standarda. U novije doba javlja se veći broj proizvođača s proizvodnjom sira u kojem dominira ekološka proizvodnja. U 2017. godini povećan je uvoz živih ovaca i koza u odnosu na 2016. godinu sa 1.254 tone na 2.399 tona. U istom razdoblju smanjen je uvoz ovčjeg i kozjeg mesa sa 1.624 tona na 1.456 tona. Ukupan broj koza u Hrvatskoj je 78.759 komada, a od toga s područja Osječko-baranjske županije je 1.812 komada.

Konjogojska proizvodnja

Konjogojska proizvodnja u Republici Hrvatskoj nema veliki proizvodni značaj, dok konjogojstvo kao dio stočarske proizvodnje za područje Osječko-baranjske županije ima gospodarsku, a nadasve kulturnu vrijednost. Ova proizvodnja ima statusno mjesto u Županiji, a najznačajniji subjekt je Državna ergela Đakovo i Lipik. Ova ergela osim provedbe uzgojno-seleksijskog rada na lipicancu u konjogojskim udrugama osigurava i potrebit muški rasplodni materijal i na taj način direktno unapređuje razvoj konjogojstva.

Tablica 19: Brojno stanje konja na području Osječko-baranjske županije u 2017. godini

Ukupan broj aktivnih konja	Ukupan broja aktivnih vlasnika konja
1.764	575

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Peradarska proizvodnja

Peradarska proizvodnja je u Republici Hrvatskoj industrijski organizirana i nju čini posebnom mogućnost brzog obrta u poslovanju, koja u konačnici daje najjeftiniju vrstu mesa.

Perad za proizvodnju mesa čini oko 6,8% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i oko 13,3% vrijednosti stočarstva. Pilići su daleko najznačajnija vrsta peradi (u tovu), no postoji još i komercijalna proizvodnja purana, dok je uzgoj gusaka i pataka znatno manje zastupljen, ekstenzivan i namijenjen lokalnoj potrošnji i prodaji. Ukupna vrijednost proizvodnje peradi i jaja čini 13% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, odnosno 21,2% vrijednosti stočarske proizvodnje.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže znatan dio peradi, no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog znatno niže intenzivnosti. Otkup jaja u 2016. godini od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosio je 161.000,00 kuna, a od ostalih poslovnih subjekata 282.667.000,00 kuna. Intenzivna proizvodnja (tov) je u integriranom sustavu poljoprivredno-prehrambenih poduzeća i ugovorne proizvodnje pojedinačnih proizvođača (kooperacija) - što je najčešći slučaj; samo u poljoprivrednim poduzećima ili samo kod specijaliziranih proizvođača obiteljske poljoprivrede (bez ugovora). Tehnološka učinkovitost te proizvodnje, mjerena efikasnošću konverzije hrane i stopom smrtnosti, povećana kakvoća, asortiment i naglasak na promidžbu, ne odstupa znatnije od one u drugim zemljama.

Na području Osječko-baranjske županije iskazan je interes za intenzivnu proizvodnju tovnih pilića i nesilica, odnosno jaja. Osobito na području Đakovštine i Valpovštine imamo pozitivne primjere obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji imaju ugovorenu proizvodnju tovnih pilića s "Kokom"d.d., Varaždin, s kapacitetima od 2.500 do 12.000 komada u jednom proizvodnom ciklusu u industrijskim sustavima proizvodnje koja uz veća ulaganja donosi odgovarajući dohodak. U ovakvom tipu proizvodnje uspješno je angažirana cijela obitelj, koja uz korištenje suvremene tehnologije polaže pažnju na stručnu edukaciju. Značajne investicije u proizvodnju jaja i tovnih pilića bile su na području Općine Vuka investitor Žito d.o.o., gdje su izgrađeni kapaciteti za 215.000 nesilica iz vlastitog uzgoja i 67.000 tovnih pilića zajedno s pakirnicom. Godišnja proizvodnja kreće se oko 65.000.000 jaja.

Problematika peradarstva

Sektor peradarske proizvodnje jedan je od sektora koji na nacionalnoj razini postiže visoku stopu samodostatnosti u proizvodnji jaja i mesa peradi. Značajan je i izvoz peradarskih proizvoda, no prisutna je i visoka stopa njihovog uvoza. U peradarskim farmama i seoskim kokošinjcima godišnje se u Hrvatskoj proizvede oko 570 milijuna komada jaja, a po potrošnji jaja po stanovniku Hrvatska je u donjoj skupini zemalja EU-a.

U Europskoj uniji od 1. siječnja 2012., prema direktivi 1999/74/EC, zahtijeva se da sve kokoši nesilice budu držane u obogaćenim kavezima s dodatnim prostorom za gniježđenje, kljucanje, čeprkanje i spavanje ili u alternativnim sustavima. Prema direktivi kavezi se mogu rabiti samo ako svakoj jedinki pružaju barem 750 cm² kaveznog prostora, prostor za gniježđenje, prostor za otpad, prečke i opremu za trošenje kandži, čime bi kokoši zadovoljavale svoje biološke potrebe. Odluka za ukidanje neobogaćenih kaveza donesena je 1999. Zemlje članice imale su dvanaest godina za prelazak na novi sustav i provedbu direktive.

U Hrvatskoj sustav držanja u neobogaćenim kavezima dopušten je do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, a najdulje 12 mjeseci nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji u svrhu završetka proizvodnog ciklusa. Hrvatski farmeri stare kaveze na svojim farmama (nesukladne direktivi 1999/74) s novim jatima nesilica posljednji su put mogli napuniti 30. lipnja 2013. godine, a tako proizvedena jaja tržištu mogla su se ponuditi isključivo do 30. lipnja 2014. godine. Ulaganja su skupa i po kljunu iznosi do 20 eura, a to je razlog što se znatan broj farmi nije uskladio svoje objekte i odustaje od kaveznog uzgoja.

Navedene činjenice prema podacima Hrvatske gospodarske komore za posljedicu imaju:

- u 2014. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 6.623 tona, a istih proizvoda izvezeno je 656 tona

- u 2015. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 9.027, a istih proizvoda izvezeno je 1.406 tona.
- u 2016. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 8.954, a istih proizvoda izvezeno je 1.852 tona
- u 2017. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 7.186, a istih proizvoda izvezeno je 1.199 tona.

Proizvodnja ribe

Slatkovodno ribarstvo već duži niz godina se nalazi u teškoj ekonomskoj situaciji prolazeći kroz duboke i sveobuhvatne promjene. Glavni problemi u uzgoju ribe su visoka novčana izdvajanja za razne vrste koncesija i naknada, te dugogodišnji ciklus proizvodnje. Također velike štete nastaju od ribojednih ptica. Visoki troškovi poslovanja dovode do previsoke cijene u konačnici što otežava konkurentnost i plasman ribe kako na domaćem tako i na inozemnom tržištu. Razvoj ribarstva je značajan i zbog očuvanja i zaštite okoliša jer su ribnjaci posljednje oaze raznih vrsta ptica.

Tablica 20: Površine ribnjaka istočne Hrvatske:

Tvrtka	Površine (ha)	Proizvodnja ha
Ribnjak Podunavlje, PP Orahovica d.o.o	663	0
Ribnjak Našice Miagro d.o.o.	1.410	620
Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac	1002	350
Popovac Makler	20	10
Osilovac d.o.o. Feričanci	22	10
UKUPNO	3.117	990

Izvor podataka: Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije

Pčelarska proizvodnja

Pčelarstvo u Republici Hrvatskoj je tradicionalna poljoprivredna grana. Prvi zapisi na našim prostorima su iz doba Rimskog carstva u kojima se navode podaci o visokoj kvaliteti meda iz naših krajeva. Kasnije, od XII stoljeća pčele se često spominju u statutima gradova, ili u različitim sudskim zapisima. U vrijeme vladavine kraljice Marije Terezije, 1775. godine, objavljen je nupatak „Patent o pčelarstvu“ u kojem su dane postavke za širenje i njegovanje pčelarstva. Organiziranost pčelara na ovim prostorima datira još od davne 1879. godine kada je u Osijeku osnovano prvo pčelarsko društvo. Od tada pa do danas pčelarstvo je prošlo niz faza organiziranosti. Ovo bogato iskustvo ishodište je za sadašnje, ali i za buduće pčelarenje u Republici Hrvatskoj. Interes za pčelarsku proizvodnju na području Osječko-baranjske županije ima tendenciju rasta.

Tablica 21: Proizvodnja meda, broj pčelara i broj pčelinjih zajednica 2006.-2017. g. u OBŽ

Godina	Broj pčelara	Broj pčelinjih zajednica	Proizvodnja meda (tona)
2006.	514	27.650	1.382
2007.	516	28.500	712
2008.	509	22.513	660
2009.	520	25.400	820
2010.	528	25.720	1.020
2011.	550	28.000	1.150
2012.	585	27.700	920
2013.	670	30.000	1.380
2014.	714	28.600	630
2015.	750	28.800	1.330
2016.	820	30.600	1.120
2017.	850	29.652	1.300

Izvor: Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

U 2017. godini u Županiji je proizvedeno oko 1.300 tona meda, bilježi se porast broja pčelara i on iznosi 850. Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije je u suradnji s Poljoprivrednim fakultetom u Osijeku i Pučkim otvorenim učilištem u Osijeku organizirao školu pčelara koju je u razdoblju od 2005. do kraja 2017. godine uspješno završilo 775 polaznika. U 2016. godini školu pčelara završilo je 3 pčelara. Škola prema planu traje 160 sati, a sastoji se od 80 sati teoretskog i 80 sati praktičnog dijela. Po završetku pčelarske škole, polaznici koji su uspješno apsolvirali dobili su diplomu Pučkog otvorenog učilišta u Osijeku, te je zvanje "Pčelar" upisano u radnu knjižicu.

Gospodarska manifestacija Dani meda u Hrvatskoj održana je od 6. do 8. listopada 2017. godine u Osijeku. U sklopu manifestacije je organizirano XXII. ocjenjivanje kvalitete sortnoga meda, XVI. ocjenjivanje pakovina meda, pakovina proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda, pakovina pića i suvenira te XIII. ocjenjivanje kvalitete pića od meda i na bazi meda. Na XXII. ocjenjivanje meda pristiglo je 109 uzoraka različitih sorti meda. Na XVI. ocjenjivanje pakovina pristiglo je 9 pakovina meda, 9 pakovina proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda i 9 suvenira. Na XIII. ocjenjivanje kvalitete pića od meda i na bazi meda pristiglo je 8 uzoraka – medne rakije, likeri i vina (gvirc). Pčelarima koji su prijavili svoj med na ocjenjivanje dodijeljeno je 57 diploma Zlatna žlica, 40 diploma Srebrna žlica, 10 diploma Brončana žlica i 2 diplome za sudjelovanje.

U 2017. godini provodio se Nacionalni pčelarski program za razdoblje od 2017. do 2019. godine. Cilj je Nacionalnog pčelarskog programa (u daljnjem tekstu: Program) omogućiti razvoj pčelarstva poboljšanjem tehničko-tehnoloških okvira proizvodnje, dorade i ponude meda za tržište, očuvanjem i povećanjem broja pčelinjih zajednica, osiguravanjem pomoći u kontroli i suzbijanju varooze, te potvrđivanjem kvalitete i prepoznatljivosti meda za potrošače uvođenjem sustavnih laboratorijskih analiza.

U Republici Hrvatskoj pčelari se uglavnom stacionarno, a dio pčelara seli zajednice na paše. Seleće pčelarenje nije dovoljno zastupljeno, a obzirom na sve veću urbanizaciju, kao i širenje turističkih sadržaja, poglavito u priobalju, te zbog nepouzdanosti i kratkotrajnih paša uslijed zamjetnih promjena u klimi, pčelari su prisiljeni sve više seliti. Međutim, velik dio pčelara ne posjeduje odgovarajuću opremu i nema pčelinjake prilagođene za seljenje, te su stoga ulaganja u ovaj segment pčelarenja neophodna. Budući da se svake godine bilježe značajni gubici pčelinjih zajednica, uzrokovani pčelinjim bolestima, ponajprije varoozom, neophodno je sustavno provoditi praćenje varooze i ostalih bolesti te uvesti sustavnu kontrolu i suzbijanje na cijelom prostoru Republike Hrvatske. Jedino sustavnim praćenjem gubitaka pčelinjih zajednica i praćenjem razvoja varooze kroz pašnu sezonu te integralnim pristupom zaštite možemo značajnije utjecati na njihovo smanjenje. Jedan od čimbenika uspješnog prezimljavanja i povećanja prinosa pčelinjih proizvoda je i kvalitetna mlada matica.

"Zaštita izvornosti Slavenskog meda"

Oznaka izvornosti koristi se za označavanje poljoprivrednih ili prehrambenih proizvoda, koji potječu iz regije, odnosno iz tog mjesta ili iz te zemlje, čija kakvoća ili karakteristike u bitnom ili isključivo, nastaju pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine i čija se proizvodnja, prerada i priprema u cijelosti odvija u tom zemljopisnom području. Oznake izvornosti štite se kao intelektualno vlasništvo kako bi se spriječila njihova zloupotreba ili neovlaštena upotreba, budući da one doprinose većoj tržišnoj vrijednosti proizvoda i usluga koja odgovara njihovim posebnim svojstvima i time stečenom ugledu. Proizvodi se štite zbog više cjenovne kategorije, stvaranja identiteta i prepoznatljivosti, izravne veze proizvoda s određenim zemljopisnim područjem što daje dodatnu vrijednost i prepoznatljivost tom području, te pridonosi ruralnom razvoju i osnivanju interesnih udruženja, ako ona još ne postoje u svrhu zajedničkog nastupa na tržištu, odnosno zajedničke promidžbe prehrambenog proizvoda.

Ministarstvo poljoprivrede je 25. srpnja 2016. godine donijelo Rješenje o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti naziva „SLAVONSKI MED“ – zaštićena oznaka izvornosti. Prijelazna nacionalna

zaštita označava vremenski period koji traje od datuma podnošenja zahtjeva za registraciju oznake Europskoj komisiji, koja provodi postupak na razini Europske unije, do donošenja konačne odluke o registraciji oznake na razini cijele Europske unije. Donošenjem odluke Europske komisije prestaje važiti tzv. prijelazna nacionalna zaštita a naziv proizvoda postaje zaštićen od neovlaštenog korištenja i zlouporabe na cijelom tržištu Europske unije.

Dana 23. siječnja 2018. godine objavljena je u Službenom listu Europske unije L 17 Provedbena Uredba Komisije (EU) 2018/95 o upisu naziva „Slavonski med“ – zaštićena oznaka izvornosti u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla.

Prehrambena industrija

Osječko-baranjska županija je zbog svojih prirodnih potencijala značajan izvor sirovina za prehrambenu industriju. Međutim bogatstvo prirodnih potencijala ne prati i adekvatan razvoj prerađivačke industrije.

Tijekom 2017. godine proizvodnjom prehrambenih proizvoda i pića na području Osječko - baranjske županije bavilo se 129 poduzetnika obveznika poreza na dobit s 3.201 zaposlenih. Ostvareni ukupni prihod iznosio je 2,6 milijardi kuna. Obje djelatnosti ostvarile su tijekom 2017. godine negativan konsolidirani rezultat i to proizvodnja prehrambenih proizvoda u iznosu od -101 milijun kuna, a proizvodnja pića u iznosu od -1,5 milijuna kuna.

Mlinsko-pekarska industrija

Na području Osječko-baranjske županije radi sedam velikih mlinova dioničarskih društava kapaciteta 720 tona/24 sata i godišnjeg kapaciteta 200.500 tona prerade proizvoda od žitarica.

Mlinovi manjih tvrtki i obiteljskih gospodarstava su nestali u neloyalnoj konkurenciji na tržištu, a i neki veći sustavi su prestali s meljavom jer očekuju promjenu vlasničkih odnosa. Sve ovo je stvorilo mogućnost većeg uvoza brašna i ostalih mlinsko-pekarskih proizvoda iz susjednih država.

Cijena pšenice roda 2018.godine utvrđuje se na temelju postotka proteina i hektolitarske mase i podijeljena je u četiri grupe ovisno o kvaliteti.

Otkupna cijena pšenice s proteinima manjim od 10,49 i minimalne hektolitarske mase od 74 kg/hl je 1,00 kuna po kg, za pšenicu s proteinima u rasponu 10,50 – 11,99 i minimalnim hektolitrom 75 kg/hl cijena je 1,10, a pšenica s proteinima od 12,00 do 13,49 i minimalne hektolitarske mase 77 kg/hl otkupljuje se po cijeni od 1,15 kuna za kg.

Proteini viši od 13,50 i minimalne hektolitarske mase 78 kg/hl cijena iznosi 1,20 kuna po kg.

Proizvođači pšenice na prostorima županije na površini od 53.280 ha uz prinos od 6 tona po ha ostvarili su ukupnu proizvodnju od 320 tisuća tona pšenice.

U proizvodnji kruha i tjestenine sve više se otvaraju mali proizvodni kapaciteti s boljom produktivnošću i većom lepezom proizvoda, te velikim uvozom tjestenina poznatih talijanskih proizvođača.

Na prostorima Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije prestala su s radom dva velika mlina u Belom Manastiru i Vinkovcima, a daljnju opskrbu mlinsko-pekarskim proizvodima preuzela je tvrtka Granolio d.o.o. koja je u međuvremenu upala u financijske poteškoće izazvane poslovnom suradnjom s „Agrokorum“.

Industrija šećera

Ukidanje kvota za šećernu repu u listopadu prošle godine i pad cijena bijelog šećera na europskom i svjetskom tržištu rezultiralo je smanjenjem interesa za ugovaranje za sjetve korijena šećerne repe u proljeće 2018. godine. Na razini Hrvatske šećernom repom zasijano je svega 14 tisuća ha.

Osječka šećerana ugovorila je sjetvu na 7.000 ha uključujući i površine u Mađarskoj od 500 ha te očekuju proizvodnju od oko 500 tisuća tona korijena šećerne repe.

Obzirom na dobre vremenske prilike s puno kišnih i sunčanih dana i ove godine očekuje se proizvodnja od 70 do 75 tona po ha.

Cijena otkupa korijena šećerne repe je niža u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 230 kuna po toni na bazi digestije od 16%.

Početak kampanje – proizvodnje šećera roda 2018. g. predviđena je oko 25. rujna.

Industrija ulja

Tvornica ulja Čepin planira otkupiti u 2018. godini oko 100 tisuća tona suncokreta i proizvesti 43 tisuće tona ulja.

Početak rujna bila je obavljena žetva na 70% površina s tim da je ista počela polovinom kolovoza. Prinosi su vrlo dobri i kreću se od 2,5 do čak 4,5 tona po ha (prosjeak 3,5 t/ha) uz prosječnu uljnost od 44.

Cijena suncokreta trenutno je od 1,8 do 2,0 kuna po kg, ovisno o paritetima, načinima obračuna i količinama koju prodavatelji nude. Cijena suncokreta u zemljama okruženja je nešto niža (Mađarska, Srbija).

Ugovaranje sjetva uljane repice s kooperantima je u završnoj fazi. Interes je velik s obzirom na dosadašnje dobre prinose i zadovoljavajuće otkupne cijene.

Industrija stočne hrane

Unazad nekoliko godina proizvodnja stočne hrane pokazuje tendenciju pada uzrokovanu prije svega slabom kupovnom moći potrošača i nestabilnim tržištem stoke zbog uvoza jeftinijeg mesa i stoke, što dovodi do smanjenja brojnog stanja stoke u domaćem uzgoju.

Privatizacijom velikih gospodarskih sustava na prostorima Županije i Istočne Hrvatske (Valpovo d.d., PP Orahovica, Vupik d.d.), te otvaranjem u Belju Tvornice stočne hrane Darda, godišnjeg kapaciteta od 200.000 tona, Tvornice stočne hrane Vitalka – Grupa Žito kapaciteta 80.000 tona, određeni broj tvornica stočne hrane se ugasio ili radi samo za vlastite potrebe, što ukazuje na smanjenje proizvodnje stočne hrane na ovim prostorima, smanjenje broja uposlenih djelatnika, te danas-sutra i smanjene mogućnosti plasmana sirovina, odnosno žitarica i uljarica u industriji stočne hrane.

Rješavanjem slučaja Lex Agrokora doći će do nove organizacijske sheme u industriji stočne hrane te će vjerojatno svaki gospodarski sustav kao ranijih godina imati svoju vlastitu tvornicu stočne hrane za potrebe stočarske proizvodnje i tržišta.

Ostale industrije

Područje Osječko - baranjske županije posjeduje vrlo raznoliku prehrambenu industriju tako da osim navedenih većih industrija, značajno mjesto, po rezultatima i opsegu poslovanja, zauzimaju klaonička industrija, industrija prerade mlijeka, proizvodnja vina i piva, prerada voća i povrća te konditorska industrija.

Financijski rezultati poduzetnika obveznika poreza na dobit sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji u 2017. godini

Prema podacima FINA-e godišnje finacijsko izvješće za poslovanje u 2017. godini predao je slijedeći broj poduzetnika obveznika poreza na dobit sa sjedištem na području Osječko-baranjske županije:

- 398 poduzetnika iz djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva
- 107 poduzetnika iz djelatnosti proizvodnje prehrambenih proizvoda
- 22 poduzetnika iz djelatnosti proizvodnje pića

Tablica 22: Osnovni pokazatelji poslovanja poduzetnika OBŽ za 2017. godinu prema djelatnostima

(iznos u tisućama kuna)

Djelatnosti	Ukupni prihod			
	2016.	2017.	Indeks	Udio %
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	4.603.359	5.082.026	110,4	20,5
C10 Proizvodnja prehramb. proizvoda	2.588.029	2.496.400	96,5	10,1
C11 Proizvodnja pića	96.856	112.546	116,2	0,5
Ukupno sve djelatnosti	24.336.723	24.838.814	102,1	100

Djelatnosti	Dobit				Gubitak				Konsol. financ. rezltat
	2016.	2017.	Indeks	Udio %	2016.	2017.	Indeks	Udio %	
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	211.880	265.234	125,2	23,9	24.573	25.525	103,9	1,8	239.709
C10 Proizvodnja prehramb. proizvoda	52.698	44.654	84,7	4,0	50.089	146.051	291,6	10,6	-101.396
C11 Proizvodnja pića	2.869	2.293	79,9	0,2	5.325	3.785	71,1	0,3	-1.491
Ukupno sve djelatnosti	1.140.773	1.110.990	97,4	100	635.794	1.383.843	217,7	100	-272.853

Djelatnosti	Investicije u dugotrajnu imovinu				Broj zaposlenih			
	2016.	2017.	Indeks	Udio %	2016.	2017.	Indeks	Udio %
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	280.187	269.268	93,6	28,3	3.466	3.504	101,1	8,9
C10 Proizvodnja prehramb. proizvoda	274.765	56.540	20,6	5,9	2.908	2.965	102,0	7,6
C11 Proizvodnja pića	22	30	136,9	0,0	216	236	109,3	0,6
Ukupno sve djelatnosti	1.149.086,7	950.537	82,7	100	37.976	39.184	103,2	100

Djelatnosti	Prihodi od prodaje u inozemstvu				Uvoz				Saldo 2017.
	2016.	2017.	Indeks	Udio %	2016.	2017.	Indeks	Udio %	
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	406.214	729.531	179,6	13,3	320.488	538.272	123,1	16,1	191.259
C10 Proizvodnja prehramb. proizvoda	700.307	746.879	106,7	13,6	384.607	360.846	93,8	10,8	386.033
C11 Proizvodnja pića	1.398	1.879	134,4	0,0	6.518	8.925	136,9	0,3	-7.046
Ukupno sve djelatnosti	5.065.100	5.494.300	108,5	100	3.019.870	3.336.029	110,5	100	2.158.272

Izvor podataka: FINA, obrada HGK ŽK Osijek

U 2017. godini 398 poduzetnika osnovne djelatnosti poljoprivreda, sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji, je predalo godišnji financijski izvještaj o poslovanju. Osim trgovačkih društava u ovih 398 poduzetnika su i obrti, OPG-ovi i zadruge koji su obveznici poreza na dobit. Ovi poduzetnici su u 2017. godini ostvarili pozitivan financijski rezultat u iznosu od 239 milijuna kuna. Konsolidirani rezultat bio je puno nepovoljniji kada bi se u ove rezultate uvrstili financijski izvještaji tvrtke Belje d.d. koja je dio Agrokor grupe. Kako smo na početku ovog materijala naveli Belje d.d. je u 2017. godini ostvario ukupne prihode u iznosu od 1,45 milijardi kuna dok su ukupni rashodi iznosili su 2,84 milijarde kuna. Gubitak razdoblja iznosio je 1,388 milijardi kuna, a čak 1,357 milijardi kuna tog gubitka se odnosi na rezerviranja po jamstvima unutar Agrokor grupe.

Poduzetnici, čija je osnovna djelatnost proizvodnja hrane, a za 2017. je 107 takvih poduzetnika predalo godišnji financijski izvještaj, ostvarili su negativan financijski rezultat u iznosu od 101,4 milijuna kuna. Poduzetnici čija je osnovna djelatnost proizvodnja pića (22 poduzetnika) ostvarili su negativan financijski rezultat u iznosu od -1,5 milijuna kuna.

Proizvodnja prehrambenih proizvoda je u 2017. investirala u dugotrajnu imovinu 56 milijuna kuna što je tek petina ulaganja iz prethodne 2016. godine, a poljoprivreda je investirala 269 milijuna kuna ili 11 milijuna manje u odnosu na 2016. godinu. Investicije kod proizvodnje pića su u 2017. godini iznosile 30 tisuća kuna.

Poljoprivreda je u 2017. godini ostvarila 729 milijuna kuna od prihoda od prodaje u inozemstvu, a istovremeno joj je uvoz iznosio 538 milijuna što znači da je ostvarila pozitivan saldo u iznosu od 191 milijun kuna. Prehrambena industrija je ostvarila 747 milijuna kuna od prodaje u inozemstvu, a uvezla je u vrijednosti 361 milijun, pa pozitivan saldo razmjene iznosi 386 milijuna kuna. Proizvodnja pića je ostvarila negativan saldo razmjene u iznosu od 7 milijuna kuna – prihodi od prodaje u inozemstvu su joj iznosili 1,9 milijuna, a uvoz 8,9 milijuna.

ZAKLJUČAK

Osječko-baranjska županija je područje bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa - zemljišta dobre plodnosti, klimatskih pogodnosti i obilja vodenih resursa. Važnost poljoprivrede proizlazi ne samo iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, razvoja prehrambene industrije već i iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti, materijalne i duhovne kulture hrvatskog sela.

Hrvatska poljoprivreda danas nema dovoljno razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika koju imaju poljoprivredni proizvođači ostalih zemalja Europske unije. Neophodno je ubrzano jačanje konkurentnosti naših poljoprivrednih gospodarstava, koje će biti ključni preduvjet njihovog uspješnog daljnjeg integriranja u zajedničko europsko tržište

Uvozno-izvozna bilanca hrvatske poljoprivrede u 2016. i 2017. godine, u minusu je oko 1,9 milijardi eura, što je neprihvatljivo za državu koja ima mogućnosti proizvodnje hrane ne samo za vlastite potrebe nego i za izvoz. U 2017. godini povećana je negativna bilanca za oko 170 milijuna eura. Najveće pozitivne bilance razmjene ostvarili su slijedeći proizvodi: soja u zrnu, kukuruz, pšenica, sjeme uljane repice, šećer i t.d. dok su najveća negativna bilanca ostvarena kod svinjskog mesa, hrane za životinje, goveda i t.d.

Neophodna je orijentacija na poljoprivredno-prehrambene proizvode i na njihovu diverzifikaciju s kojima možemo u skladu s poredbenim prednostima biti konkurentni u europskim razmjerima. Osječko-baranjska županija, zbog posebnosti zemljopisnog položaja, prirodnih i klimatskih uvjeta kao i bogate kulture te tradicije, posjeduje autohtone prehrambene proizvode koji zbog tehnoloških, prehrambenih i organoleptičkih specifičnosti, kvalitetom i posebnosti mogu uspješno konkurirati na hrvatskom i europskom tržištu i dio su naše gastronomske ponude. Iz tog razloga potrebno je takve proizvode zaštititi kao intelektualno vlasništvo kako bi se spriječila njihova zloupotreba ili neovlaštena upotreba, budući da one doprinose većoj tržišnoj vrijednosti proizvoda i usluga koja odgovara njihovim posebnim svojstvima i time stečenom ugledu. Proizvodi se štite zbog više cjenovne kategorije, stvaranja identiteta i prepoznatljivosti. Izravne veze proizvoda s određenim zemljopisnim područjem daju dodatnu vrijednost i prepoznatljivost. Zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla registriranu na razini EU ima Baranjski kulen, a Slavonski kulen nalazi se u postupku prijelazne nacionalne zaštita. Također Slavonska šljivovica zaštićena je oznakom zemljopisnog porijekla jakih alkoholnih pića.

Jedan od ključnih problema primarnih poljoprivrednih proizvođača je njihov nedovoljan utjecaj u procesu formiranja cijene njihovih proizvoda. U ostalim zemljama EU primarni proizvođači organizirani su kroz proizvođačke organizacije koje su suvlasnici prehrambeno-prerađivačke industrije, te na taj način njihova pozicija u formiranju otkupne cijene primarnih poljoprivrednih proizvoda je značajna. Iz tog razloga u narednom razdoblju nameće se potreba stvaranja proizvođačkih organizacija u svim sektorima poljoprivredne proizvodnje.